

Oude kranten online

Arne van Mourik

Uit de artikelen van Arjen Timmer in De Problemist, over damproblematiek op Internet, is af te leiden dat de aandacht voor online problematiek groeiende is, of in ieder geval wenselijk. Ook voor de KvD-bibliotheek is het Internet inmiddels heilig. Sterker nog, strikt genomen bevinden zich op de site van de Koninklijke Bibliotheek, waar deze aflevering over gaat, meer damproblemen dan waar dan ook elders op het net. Probleem is echter dat ze nogal verdekt staan opgesteld...

Digitalisering

In de maand mei (2010) verscheen in vele media het volgende bericht: "KB digitaliseert krantenpagina's vanaf 1618". We lezen verder: "De Koninklijke Bibliotheek in Den Haag heeft een website gelanceerd waarop miljoenen in Nederland verschenen krantenpagina's zijn in te zien en te doorzoeken." Momenteel bevat die site www.kranten.kb.nl al een miljoen gedigitaliseerde pagina's. Eind 2011 zullen het er 8 miljoen zijn, uit de periode 1618-1995. En dat is dan circa 10 procent van al het krantenmateriaal dat ooit in Nederland verscheen. Daarmee zal de site het grootste gratis toegankelijke krantenarchief ter wereld zijn. De 12,5 miljoen euro kostende operatie – elke scan wordt handmatig uitgevoerd! – komt uit een subsidie van NWO.

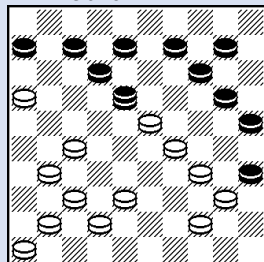
Recentelijk (14 juli) volgde er nog groter nieuws: de KB heeft Google Books ingeschakeld om 32 miljoen boekpagina's te digitaliseren en eveneens via Internet gratis toegankelijk te maken. Het betreft boeken waarvan de rechten verlopen zijn, veelal daterend uit de periode 1700-1900 – oudere boeken zijn te kwetsbaar om te scannen. Zodoende krijgen we op den duur wellicht ook de weinige historische damboeken van ver voor 1900, zoals Van Emden's *Verhandeling over het Damspel* (1785, vernieuwde uitgave 1848) via het net te bezichtigen. Commentaar van directeur Bas Savenij: "Boeken die niet digitaal beschikbaar zijn bestaan niet voor een nieuwe generatie lezers". Het is de bedoeling dat alle boeken vóór 2013 op het net staan. In de verdere toekomst gaat de KB zich ook toeleggen op het digitaliseren van tijdschriften en websites(!), alle van Nederlandse makelij.

Geselecteerde kranten

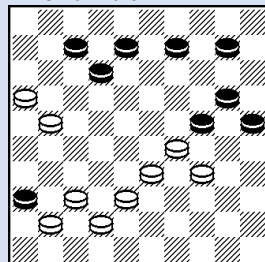
Vele kranten van eeuwen geleden zijn voor ons dammers weinig interessant (waar het om dammen draait althans), maar juist uit de vroege twintigste eeuw stamt een aanzienlijk pakket reeds online toegankelijke kranten. Eerder schreef ik in deze serie over titels als *Het Volk*, *Het Vaderland*, *Het Centrum* en *NRC Handelsblad*, die al grotendeels op de KB-site raad-pleegbaar waren. Van de recentelijk toegevoegde kranten viel vooral het *Nieuws van den Dag* me op omdat daar regelmatig naar wordt verwezen in oude nummers van *Het Damspel*. Een kort experiment – willekeurig rubrieken uit die krant opzoeken met behulp van de KB-site – leert dat redacteur Philip Battefeld (1881-1942) de aandacht voor problematiek en partijspel netjes verdeelde. Natuurlijk was het vrijwel louter prémoderne problematiek dat de klok sloeg, maar dat is nog geen reden om problemisten van vóór 1930 te vergeten. En juist de KB-site opent nu de weg voor meer aandacht voor onze verre voorgangers!

Grofweg heeft de KB gekozen voor categorieën kranten uit bepaalde periodes, met als logische scheiding de tweede wereldoorlog. Vele kranten die van 1940 tot 1945 verschenen worden specifiek genoemd in een tabel. Enkele voorbeelden van kranten die een damrubriek voerden: *De Prins*, *Dagblad van het Oosten* en *De Haagse Post*. Nog niet raadpleegbaar maar wel in aantocht zijn grote kranten als *De Waarheid*, *Nieuwsblad van het Noorden*, *De Telegraaf*, *De Tijd* en de *Leeuwarder Courant* (welke trouwens al een eigen digitaal archief op het net heeft). Minder bekende, maar ook voor damvorsers interessante titels zijn bijvoorbeeld *Nieuwe Tilburgsche Courant* en *De Standaard*. Allemaal kranten waarvan de damrubrieken deels wel in handen zijn gekomen van verzamelaar Kees van de Ruit, maar voor wie op eigen houtje eens een kwartiertje wil snuffelen zijn of worden ze nu voor iedereen openbaar. De looptijd van de kranten is keurig terug te vinden op de site.

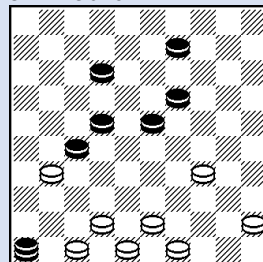
1 W. Melchior

2 A.C. van Aart

3 W. Melchior

Hoe damproblemen op te sporen

Het voordeel van de problemenverzameling in Turbo Dabase (en voorheen DPRO) is natuurlijk dat de standen heel gemakkelijk zijn te raadplegen. Nadeel is dat een eventueel nuttige context, zoals toelichting in de bijbehorende tekst, is verdwenen. Men kan dan te rade gaan bij Van de Ruit, maar zijn collectie (heel) oude rubrieken is beperkt. De grote waarde van de KB-site is voor

damonderzoekers dan ook het zoeken vanuit de luie stoel zonder naar een archief te hoeven afreizen – als dat er überhaupt nog is – en daar tijdrovende handelingen te verrichten. Een goede Internetverbinding is alles wat je nodig hebt. Nou ja, alles, de zoekmenu's voor die online kranten zijn niet bepaald ingericht voor dammers, het kost nog wel wat moeite om bij de bestemming aan te komen. Zoeken op 'dammen' is onbegonnen werk. 'Damrubriek' werkt al beter, maar ook dat levert een niet bijster constructieve lijst treffers op. De datums lopen niet netjes chronologisch. Beter werkt het als je de naam van de redacteur ook kent, zoals in het voorbeeld met *Nieuws van den Dag*. Het is dan een kwestie van die krant selecteren, eventueel een beperkte jaarspanne kiezen, en de zoektermen 'dammen' + 'Battefeld' invoeren. En hopla, je krijgt een redelijk behapbaar brok damcultuur in handen. Zelf heb ik voor de bewuste krant al vast een document gemaakt met 'zoeklinks'. Als ik dan digitaal in deze krant zoek staat er een document stand by waarop aantekeningen kunnen worden gemaakt. Handig voor mezelf of voor u als u informatie uit "NvdD" zoekt. Voordeel is dat de redacteurs toen, net als tegenwoordig, de composities vaak nummerden zodat er eenvoudig informatie gekoppeld kan worden aan het betreffende probleemnummer. Een willekeurige damrubriek van het *Nieuws van den Dag*, 16 september 1911, digitaal openslaan levert dia 1 op, afkomstig van ene W.M. te W van wie we weten dat het de arts Willem Melchior (1839-1926) uit Winkel betreft. Hij gaf het probleem (nr.216) de titel 'De tocht naar Moscou' mee en zie daar dus die (onverklaarde) context! Oplossing 21,19,18,39,18,11,35 W+. Typisch een prémodern geval: overbodig koppel 6/46 en ook een dam die er bij aanvang geenszins hoeft te staan. Dat bewijzen dia 2 (Antoon van Aart, *De Humorist* 7.11.1940 (oplossing 23,18,339 enzovoort) en een handvol navolgers in Turbo Database. Maar niet elk probleem met dam is verdacht, want zie dia 3 van de geneesheer (NvdD 8.7.1911 nr.197). De truc 'dam naar veld 28, dan 23 ruimen en 43x3' ligt duidelijk in het verschiep, maar hoe krijg je tegelijk een witte schijf op 32 zonder de steun 43/49 en de meerslag 41,(36x38) op te heffen? Melchior doet het met een finesse, want wit hoeft helemaal niet naar 32: 37!(36)482! en dat is toch een interessante vondst want de dam slaat verplicht naar 28 of valt na (32) door 29,39,7! Die oude jongens konden heus wel wat.

Doel van deze boodschap

Er zijn (te) weinig dammers die zich interesseren voor de historie van hun spel – mijns inziens ook een reden waarom het damspel in onze cultuur niet hoog in aanzien staat. Nu biedt de KB-site niet alleen de kans aan probleemliefhebbers om zich als historisch onderzoeker uit te leven, maar ook voor partijspelers liggen er veel interessante ontdekkingen voor het oprapen. Wilt u weten hoe topdammers als Springer en Keller in het verleden de hemel in werden geprezen? Hoe het dammen zich destijds verstond in verhouding tot andere sporten? Er ligt een oude wereld voor u open! En ook al heeft u slechts een half uurtje tijd, de digitale wereld maakt het ons heel gemakkelijk toch even te kijken in het verleden. Misschien komt u wel iets tegen dat zó de moeite waard is dat u er iets over kunt schrijven voor De Problemist of een ander damorgaan.